Hanna Korhonen
Neuvotteleva virkamies
Sosiaali- ja terveysministeriö
23.5.2025

Lyijyn käyttöä ammuksissa ja kalastusvälineissä koskeva REACH-asetuksen mukainen rajoitusehdotus

Lyijy on terveydelle ja ympäristölle vaarallinen raskasmetalli, jonka käyttöä rajoitetaan useiden EU-säädösten nojalla. Lyijyhaulien käyttö kosteikoilla (ml. ulkoampumaradat) on ollut kiellettyä EU:n kemikaaliasetus REACH:n ((EY) N:o 1907/2006) nojalla helmikuusta 2023 lähtien. Vahvistaakseen edelleen ympäristön ja terveyden suojelua komissio antoi vuonna 2019 Euroopan kemikaalivirasto ECHAlle tehtäväksi valmistella laajemman ehdotuksen lyijyn käytön ja markkinoille saattamisen rajoittamiseksi ammuksissa ja kalastusvälineissä.

Komissio julkaisi helmikuussa 2025 em. ehdotuksen pohjalta valmistelemansa säädösehdotuksen, jota käsitellään parhaillaan REACH-komiteassa. Asiasta äänestettäneen aikaisintaan lokakuussa. Myös neuvostolla ja Euroopan parlamentilla on tietyin edellytyksin mahdollisuus vaikuttaa komission ehdotuksen hyväksymiseen.

Kemikaaliviraston alkuperäisessä ehdotuksessa ehdotettiin rajoitettavaksi lyijyluotien käyttöä ulkoampumaradoilla tavalla, joka oli Suomelle ongelmallinen erityisesti maanpuolustuksellisista syistä. Suomi teki asiassa aktiivista ennakkovaikuttamistyötä, ja komission säädösehdotus muotoiltiin lopulta niin, että luotien käyttö ulkoampumaradoilla suljettiin pois rajoituksen soveltamisalasta.

Komissio on lisäksi jo muokannut helmikuista ehdotustaan jäsenvaltioilta ja sidosryhmiltä saamiensa kommenttien perusteella, ja tällä hetkellä käsittelyssä oleva järjestyksessä toinen versio tullee vielä komiteakäsittelyn edetessä muuttumaan. Muiden jäsenvaltioiden näkemykset rajoituksen yksityiskohtiin vaihtelevat suuresti.

Rajoitusehdotus lyhyesti

Rajoituksella kiellettäisiin pääsääntönä sellaisten ammusten ja kalastusvälineiden käyttö ja markkinoille saattaminen, joiden lyijypitoisuus on yli 1 paino-% metallina ilmaistuna. Rajoitukseen sisältyy useita poikkeuksia, ja se ei koske esimerkiksi sisäampumaratoja eikä viranomaistoimijoita.

Komissio ehdottaa lyijyhaulien käytön lopettamista metsästyksessä kolmen, ja ulkona tapahtuvassa urheiluammunnassa viiden vuoden siirtymäajalla. Ulkoampumaradoilla ampumaurheilijat voisivat erikseen luvitettavilla radoilla jatkaa 1.9–2.6 mm lyijyhaulien käyttöä 15 vuoden ajan tiettyjen, erityisesti radan riskinhallintatoimiin liittyvien edellytysten täyttyessä. Lyijyhaulien markkinoille saattamista ehdotetaan rajoitettavaksi kiellettäväksi tulevien käyttöjen osalta.

Ehdotuksen mukaan lyijyluotien metsästyskäyttö tulisi kielletyksi 1,5/10 vuoden kuluttua luodin kaliiberista ja luotityypistä riippuen. Tietyt, esim. hylkeenmetsästyksessä tarpeelliset luotityypit on rajattu rajoituksen ulkopuolelle.

Ampumaradoilla luotien käyttö saisi jatkua entisellään, mutta ulkona muualla kuin ampumaradoilla tapahtuva urheiluammunta tulisi kielletyksi viiden vuoden siirtymäajan kuluttua. Lyijyluotien markkinoille saattamista ei rajoitettaisi, eikä ulkoampumaradoilta edellytettäisi rajoituksen puitteissa luotien käyttöön liittyviä riskinhallintatoimia.

Lyijyä yli sallitun pitoisuuden sisältävien vieheiden ja painojen käyttö kalastuksessa ja markkinoille saattaminen tulisivat kielletyiksi painosta riippuen kolmen tai viiden vuoden siirtymäajan kuluttua. Tarkoituksella irrotettavat lyijypainot ja vastaavat tulisivat kieltojen piiriin 6 kuukauden siirtymäajan jälkeen. Kalastusvälineitä koskeva markkinoille saattamisen kielto on rajattu koskemaan vain rajoituksen voimaan tulon jälkeen markkinoille saatettuja tuotteita. Kielto ei myöskään koskisi sellaisia lyijyä sisältäviä esineitä (esim. kalaverkkoja, vieheitä), joissa lyijy on muun materiaalin sisällä.

Lyijyä sisältävien ammusten pakkauksiin ehdotetaan (tietyin poikkeuksin) lisättäväksi lyijyn vaarallisuudesta kertova varoitusteksti, minkä lisäksi lyijypitoisten luotien, haulien ja kalastusvälineiden vähittäismyyjiltä edellytettäisiin lyijyn vaarallisuuteen ja rajoituksen siirtymäaikoihin liittyvää tiedottamista myynnin yhteydessä.

Pohdintaa

Rajoitusehdotus on nykymuodossaan Suomen – erityisesti maanpuolustuksen – kannalta selkeästi parempi kuin Euroopan kemikaaliviraston alkuperäinen ehdotus. Ampumaradoilla luotiasein tapahtuva harjoittelu saa jatkua ennallaan, eikä rajoituksen odoteta vaarantavan myöskään maanpuolustuksen kannalta olennaista ammustuotantoa.

Vaikka säädösehdotus onkin jo Suomen päätavoitteen mukainen, siitä on mahdollista saada vieläkin tasapainoisempi ja myös valvonnan näkökulmasta toimivampi työstämällä sitä REACH-komiteassa valtioneuvoston kannan mukaisesti.

Ampumaratoja koskevien, lyijyhaulien käyttöön liittyvien riskinhallintatoimien sääntely REACH-rajoituksella ei ole paras tapa varmistaa, että radoilta edellytettävät riskinhallintatoimet ovat oikeasuhtaiset. Toimien määrittely olisi perusteltua jättää kansallisten ja alueellisten lupaviranomaisten vastuulle.

Myös lyijyhaulien markkinoille saattamisen kielto koskien vain rajoituksen piiriin kuuluvia käyttöjä vaikuttaa hankalalta, koska lyijyhauleja saa edelleen saattaa markkinoille rajoituksen ulkopuolelle jääviin käyttöihin.